Kiswahili Gredi ya 7

Mihula 1, 2 na 3 - maelezo ya mada 60

KATIKA KILA MADA

- Utakachojifunza na msamiati.
- Maelezo mafupi na wazi pamoja na mifano.
- Maswali ya kujaribu na jaribio la mada, pamoja na majibu mwishoni.

MADA KATIKA MAELEZO HAYA

Mada	Jina	Muhula
1.1.1	Kusikiliza na kujibu mazungumzo	1
1.2.1	Kusoma kwa ufahamu: kifungu cha simulizi	1
1.3.1	Viakifishi: herufi kubwa na kikomo	1
1.4.1	Aina za nomino: za pekee na za kawaida	1
2.1.1	Kusikiliza kwa kina: sauti dh na th	1
2.2.1	Lishe bora: Kusoma kwa mapana: matini ya kujichagulia	1
2.3.1	Barua ya kirafiki ya kutoa mwaliko	1
2.4.1	Aina za nomino: za makundi na za dhahania	1
3.1.1	Tanzu za fasihi: simulizi na andishi	1
3.2.1	Kusoma kwa kina novela: sifa	1
3.3.1	Insha za kubuni	1
3.4.1	Aina za nomino: za wingi na vitenzi-jina	1
4.1.1	Nyimbo: za watoto na bembelezi	1
4.2.1	Aina za maliasili: Kusoma kwa ufasaha	1
4.3.1	Aina za maliasili: Insha za kubuni: masimulizi	1
4.4.1	Nyakati na hali: uliopo, uliopita na ujao	1
5.1.1	Mazungumzo mahususi: maamkuzi na maagano	1
5.2.1	Kusoma kwa ufahamu	1
5.3.1	Unyanyasaji wa kijinsia: Insha ya maelekezo	1
5.4.1	Nyakati na hali: hali ya kuendelea	1
6.1.1	Kusikiliza kwa kufasiri	2

Elimu254 • Learn • Grow • Build Tomorrow

6.2.1	Kusoma kwa kina novela: maudhui na dhamira	2
6.3.1	Insha za kubuni: picha	2
6.4.1	Vitenzi: vikuu na visaidizi	2
7.1.1	Kusikiliza kwa ufahamu: ufahamu wa kusikiliza	2
7.2.1	Kuhudumia jamii shuleni: Ufupisho	2
7.3.1	Kuhudumia jamii shuleni: Insha za kubuni: maelezo	2
7.4.1	Vitenzi vishirikishi	2
8.1.1	Kuzungumza ili kupasha habari	2
8.2.1	Kusoma kwa kina novela: mandhari na ploti	2
8.3.1	Viakifishi: kiulizi na koma	2
8.4.1	Ngeli na upatanisho wa kisarufi: A-WA na U-I	2
9.1.1	Kusikiliza kwa kina: sauti d na nd	2
9.2.1	Kusoma kwa ufahamu: kifungu cha kushawishi	2
9.3.1	Matumizi ya vifaa vya kidijitali katika mawasiliano: Insha za kubuni: masimulizi	2
9.4.1	Ngeli na upatanisho wa kisarufi: KI-VI na LI-YA	2
10.1.1	Nyimbo: za kazi na za dini	2
10.2.1	Kusoma kwa kina novela: wahusika	2
10.3.1	Barua rasmi ya kuomba msamaha	2
10.4.1	Vinyume vya nomino na vivumishi	2
11.1.1	Kuzungumza kwa kuambatanisha na vitendo au ishara	3
11.2.1	Majukumu ya watoto: Kusoma kwa mapana: matini ya kujichagulia	3
11.3.1	Majukumu ya watoto: Insha za kubuni: maelezo	3
11.4.1	Mnyambuliko wa vitenzi: kauli ya kutenda, kutendea na kutendwa	3
12.1.1	Kusikiliza kwa makini	3
12.2.1	Magonjwa ambukizi: Kusoma kwa ufasaha	3
12.3.1	Hotuba ya kupasha habari	3
12.4.1	Aina za sentensi: sahili na ambatano	3
13.1.1	Wahusika katika nyimbo	3
13.2.1	Kusoma kwa kina novela: mbinu za lugha	3
13.3.1	Utatuzi wa mizozo: Insha za kubuni: maelezo	3
13.4.1	Ukanushaji kwa kuzingatia nyakati	3
14.1.1	Lugha katika nyimbo	3
14.2.1	Kusoma kwa ufahamu: kifungu cha mjadala	3
14.3.1	Matumizi ya pesa: Insha ya maelekezo	3

Elimu254 Learn • Grow • Build Tomorrow

14.4.1	Ukubwa wa nomino	3
15.1.1	Kusikiliza habari na kujibu	3
15.2.1	Maadili ya mtu binafsi: Ufupisho	3
15.3.1	Kuandika kidijitali: baruapepe	3
15.4.1	Usemi halisi na usemi wa taarifa	3

Elimu254
Learn • Grow • Build Tomorrow

YALIYOMO

Mada	Jina	Muhula	Ukurasa
1.1.1	Kusikiliza na kujibu mazungumzo	1	6
1.2.1	Kusoma kwa ufahamu: kifungu cha simulizi	1	7
1.3.1	Viakifishi: herufi kubwa na kikomo	1	9
1.4.1	Aina za nomino: za pekee na za kawaida	1	10
2.1.1	Kusikiliza kwa kina: sauti dh na th	1	11
2.2.1	Lishe bora: Kusoma kwa mapana: matini ya kujichagulia	1	12
2.3.1	Barua ya kirafiki ya kutoa mwaliko	1	13
2.4.1	Aina za nomino: za makundi na za dhahania	1	15
3.1.1	Tanzu za fasihi: simulizi na andishi	1	16
3.2.1	Kusoma kwa kina novela: sifa	1	17
3.3.1	Insha za kubuni	1	19
3.4.1	Aina za nomino: za wingi na vitenzi-jina	1	21
4.1.1	Nyimbo: za watoto na bembelezi	1	22
4.2.1	Aina za maliasili: Kusoma kwa ufasaha	1	23
4.3.1	Aina za maliasili: Insha za kubuni: masimulizi	1	25
4.4.1	Nyakati na hali: uliopo, uliopita na ujao	1	27
5.1.1	Mazungumzo mahususi: maamkuzi na maagano	1	29
5.2.1	Kusoma kwa ufahamu	1	30
5.3.1	Unyanyasaji wa kijinsia: Insha ya maelekezo	1	32
5.4.1	Nyakati na hali: hali ya kuendelea	1	34
6.1.1	Kusikiliza kwa kufasiri	2	35
6.2.1	Kusoma kwa kina novela: maudhui na dhamira	2	37
6.3.1	Insha za kubuni: picha	2	39
6.4.1	Vitenzi: vikuu na visaidizi	2	41
7.1.1	Kusikiliza kwa ufahamu: ufahamu wa kusikiliza	2	42
7.2.1	Kuhudumia jamii shuleni: Ufupisho	2	44
7.3.1	Kuhudumia jamii shuleni: Insha za kubuni: maelezo	2	46
7.4.1	Vitenzi vishirikishi	2	48
8.1.1	Kuzungumza ili kupasha habari	2	49
8.2.1	Kusoma kwa kina novela: mandhari na ploti	2	50
8.3.1	Viakifishi: kiulizi na koma	2	52
8.4.1	Ngeli na upatanisho wa kisarufi: A-WA na U-I	2	53

Elimu254 Learn • Grow • Build Tomorrow

9.1.1	Kusikiliza kwa kina: sauti d na nd	2	55
9.2.1	Kusoma kwa ufahamu: kifungu cha kushawishi	2	56
9.3.1	Matumizi ya vifaa vya kidijitali katika mawasiliano: Insha za kubuni: masimulizi	2	58
9.4.1	Ngeli na upatanisho wa kisarufi: KI-VI na LI-YA	2	60
10.1.1	Nyimbo: za kazi na za dini	2	62
10.2.1	Kusoma kwa kina novela: wahusika	2	63
10.3.1	Barua rasmi ya kuomba msamaha	2	64
10.4.1	Vinyume vya nomino na vivumishi	2	66
11.1.1	Kuzungumza kwa kuambatanisha na vitendo au ishara	3	67
11.2.1	Majukumu ya watoto: Kusoma kwa mapana: matini ya kujichagulia	3	68
11.3.1	Majukumu ya watoto: Insha za kubuni: maelezo	3	70
11.4.1	Mnyambuliko wa vitenzi: kauli ya kutenda, kutendea na kutendwa	3	71
12.1.1	Kusikiliza kwa makini	3	72
12.2.1	Magonjwa ambukizi: Kusoma kwa ufasaha	3	73
12.3.1	Hotuba ya kupasha habari	3	75
12.4.1	Aina za sentensi: sahili na ambatano	3	77
13.1.1	Wahusika katika nyimbo	3	78
13.2.1	Kusoma kwa kina novela: mbinu za lugha	3	79
13.3.1	Utatuzi wa mizozo: Insha za kubuni: maelezo	3	81
13.4.1	Ukanushaji kwa kuzingatia nyakati	3	83
14.1.1	Lugha katika nyimbo	3	84
14.2.1	Kusoma kwa ufahamu: kifungu cha mjadala	3	85
14.3.1	Matumizi ya pesa: Insha ya maelekezo	3	87
14.4.1	Ukubwa wa nomino	3	89
15.1.1	Kusikiliza habari na kujibu	3	90
15.2.1	Maadili ya mtu binafsi: Ufupisho	3	92
15.3.1	Kuandika kidijitali: baruapepe	3	94
15.4.1	Usemi halisi na usemi wa taarifa	3	96
	Majibu		97

Elimu254 • Learn • Grow • Build Tomorrow

1.1.1 Kusikiliza na kujibu mazungumzo

UTAKACHOJIFUNZA

Mwishoni mwa mada hii unafaa kuweza:

- kutambua vipengele vya kuzingatia katika usikilizaji wa mazungumzo
- kutambua vipengele vya kuzingatia katika kujibu mazungumzo
- kutumia vipengele vifaavyo katika kusikiliza na kujibu mazungumzo
- kuchangamkia kushiriki mazungumzo katika miktadha mbalimbali

MSAMIATI

mazungumzo, msemaji, msikilizaji, zamu, kukatiza, ishara, adabu, kufafanua, usafi wa kibinafsi, kupiga mswaki.

1. Vipengele vya kuzingatia unaposikiliza mazungumzo kuhusu usafi wa kibinafsi

Mazungumzo: Muuguzi Wanjiku na Baraka

Muuguzi Wanjiku: Habari yako, Baraka? Karibu kwenye zahanati. Baraka: Nzuri, muuguzi. Nimekuja kwa sababu nina vipele mikononi. Muuguzi Wanjiku: Pole sana. Unanawa mikono mara ngapi kwa siku? Baraka: Ninanawa ninapokula tu. Muuguzi Wanjiku: Unapaswa pia kunawa kwa sabuni baada ya kutoka msalani, baada ya kucheza na kabla ya kula. Pia ukate kucha kila wiki kwa sababu uchafu hujificha chini yake. Baraka: Nimekuelewa. Kwa hivyo nikinawa kwa sabuni na kukata kucha, vipele vitapona? Muuguzi Wanjiku: Ndiyo, pamoja na dawa hii ya kupaka. Baraka: Asante sana, muuguzi.

Vipengele vya kusikiliza mazungumzo: (1) kumtazama msemaji, (2) kutulia na kuepuka kelele au michezo, (3) kutomkatiza msemaji, (4) kuonyesha ishara za kusikiliza kama kutikisa kichwa, (5) kuzingatia ujumbe mkuu na maneno muhimu, (6) kuuliza swali la kufafanua jambo usilolielewa, kama Baraka alivyouliza kuhusu vipele.

2. Kujibu mazungumzo ipasavyo na kuigiza mazungumzo ya simu kuhusu usafi wa kibinafsi

Mazungumzo ya simu: Mama Zawadi na Shangazi Halima

Shangazi Halima: Hujambo, Zawadi? Ni shangazi yako. Zawadi: Sijambo, shangazi. Shikamoo. Shangazi Halima: Marahaba. Nimesikia ulichaguliwa kuwa kiranja wa usafi. Utawashauri wenzako nini? Zawadi: Nitawahimiza kuoga kila siku, kupiga mswaki mara mbili kwa siku na kuvaa sare safi. Shangazi Halima: Vizuri sana. Na wale wasio na maji ya kutosha nyumbani? Zawadi: Samahani shangazi, sijakuelewa vizuri. Unamaanisha wanaoishi mbali na kisima? Shangazi Halima: Ndiyo. Zawadi: Watumie maji kidogo ndani ya karai na wafue nguo zao wikendi. Shangazi Halima: Umejibu vizuri. Kwaheri. Zawadi: Kwaheri ya kuonana, shangazi. Asante kwa kupiga simu.

Vipengele vya kujibu mazungumzo: (1) kusubiri zamu yako, (2) kutumia salamu na lugha ya adabu (shikamoo, samahani, asante), (3) kujibu swali lililoulizwa moja kwa moja, (4) kutumia sauti inayosikika vizuri, (5) kuomba ufafanuzi badala ya kubahatisha, (6) kufunga mazungumzo kwa adabu.

JARIBU HAYA

1. Baraka alikuwa na tatizo gani?
2. Taja nyakati mbili ambazo muuguzi alisema mtu anapaswa kunawa mikono.
3. Zawadi alitumia maneno gani ya adabu katika mazungumzo?
4. Zawadi alifanya nini aliposhindwa kuelewa swali?

JARIBIO LA MADA

T1. Eleza kwa nini kumtazama msemaji ni muhimu katika mazungumzo.

T2. Tunga mazungumzo mafupi ya simu kati yako na daktari kuhusu jinsi ya kutunza meno.

Mada kuu 1.0 Usafi wa kibinafsi | Muhula wa 1

1.2.1 Kusoma kwa ufahamu: kifungu cha simulizi

UTAKACHOJIFUNZA

Mwishoni mwa mada hii unafaa kuweza:

- kudondoa habari mahususi katika kifungu cha simulizi
- kupanga matukio yanavyofuatana katika kifungu cha simulizi
- kufanya utabiri na ufasiri kutokana na kifungu cha simulizi
- kueleza msamiati katika kifungu cha simulizi
- kuchangamkia kusoma vifungu vya simulizi ili kukuza uelewa wa habari

MSAMIATI

kumkwepa, kuvunjika moyo, haba, kukauka, jasho, vipele, karai, nidhamu, kumetameta, hazina.

1. Kusoma kifungu 'Tabasamu la Neema' na kudondoa habari mahususi

Kifungu: Tabasamu la Neema

Neema alikuwa mwanafunzi wa Gredi ya Saba katika Shule ya Sekondari Msingi ya Mwangaza. Alikuwa mchangamfu na mwerevu darasani, lakini kwa muda wa wiki mbili wenzake walianza kumkwepa. Kila alipoketi karibu na mtu, mwenzake alisogea mbali kimyakimya. Neema alivunjika moyo, akaanza kula chamcha peke yake chini ya mwembe. Siku moja ya Jumanne, mwalimu wa darasa, Bi. Achieng', alimwita ofisini na kuzungumza naye kwa upole. "Neema, nimeona kwamba huna furaha siku hizi. Je, kuna tatizo nyumbani?" aliuliza. Neema alieleza kwamba maji yalikuwa haba kijijini kwao tangu kisima kikauke mwezi uliopita. Kwa sababu hiyo, alioga mara moja kwa wiki na kuvaa sare moja bila kuifua. Bi. Achieng' alimsikiliza bila kumcheka. Kisha akamweleza kwamba jasho likikaa mwilini kwa muda mrefu huleta harufu mbaya na hata vipele. Mwalimu alimfundisha kuoga kila siku kwa maji kidogo ndani ya karai, kupiga mswaki asubuhi na usiku, kukata kucha na kufua soksi kila jioni. Pia alimpa sabuni mbili na mswaki mpya kutoka kwa hazina ya shule. "Usafi hauhitaji utajiri; unahitaji nidhamu," alisema. Neema alifuata ushauri huo kwa makini. Baada ya wiki moja, sare yake ilikuwa safi na meno yake yalimetameta. Wenzake walianza kumkaribia tena, na rafiki yake Wambui akamwomba wasome pamoja jioni. Ijumaa iliyofuata, Neema alichaguliwa kuwa kiongozi wa klabu ya afya shuleni. Aliwafundisha wenzake kwamba usafi wa mwili ni ufunguo wa afya bora na wa urafiki. Tangu siku hiyo, tabasamu lake lilirudi na halikuondoka tena.

Habari mahususi: Nani? Neema, Bi. Achieng', Wambui. Wapi? Shule ya Sekondari Msingi ya Mwangaza. Lini? Jumanne alipoitwa ofisini; Ijumaa alipochaguliwa. Msamiati: kumkwepa - kumwepuka mtu; kuvunjika moyo (nahau) - kuhuzunika na kukata tamaa; haba - kidogo, kisichotosha; nidhamu - tabia ya kufuata utaratibu mzuri; kumetameta - kung'aa.

2. Kupanga matukio, kubashiri na kufasiri kifungu 'Tabasamu la Neema'

Mpangilio wa matukio, utabiri na ufasiri

Mpangilio: (1) Wenzake Neema walianza kumkwepa. (2) Neema alianza kula peke yake. (3) Bi. Achieng' alimwita ofisini. (4) Neema alieleza tatizo la maji. (5) Mwalimu alimfundisha na kumpa sabuni na mswaki. (6) Neema alifuata ushauri. (7) Wenzake walimkaribia tena. (8) Alichaguliwa kuwa kiongozi wa klabu ya afya.

Utabiri: Kama Neema angekataa ushauri, wenzake wangeendelea kumkwepa na angeweza kupata vipele zaidi.

Ufasiri: Kauli "Usafi hauhitaji utajiri; unahitaji nidhamu" ina maana kwamba hata mtu asiye na pesa nyingi anaweza kuwa msafi akijenga tabia nzuri kila siku.

JARIBU HAYA

1. Neema alikuwa akisoma katika shule gani?
2. Kwa nini maji yalikuwa haba kijijini kwa Neema?
3. Ni tukio gani lilitokea mara tu baada ya Neema kueleza tatizo la maji?
4. Bashiri: Neema atawafundisha wenzake nini katika klabu ya afya?

JARIBIO LA MADA

T1. Kwa nini Bi. Achieng' alimsikiliza Neema "bila kumcheka"? Hili linaonyesha nini kuhusu mwalimu huyo?

T2. Andika sentensi tatu zinazoendeleza hadithi: siku ya kwanza ya Neema kama kiongozi wa klabu ya afya.

Elimu254
Learn • Grow • Build Tomorrow